

ERDÉLYI MUZEUM

AZ ERD. MUZEUM EGYLET IGAZG. VÁLASZTMÁNYA MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

FINÁLY HENRIK,

M. K. EGYET. TANÁR, A MUZ. EGYL. TITKÁRA, A M. TUD. AKAD. L. T.

Megjelen havonként. **Január 1.** Ára évenként 1 frt 15 kr.

Tartalom: „Kolozvári orvos-természettudományi társulat“ — Diependael mint történelmi forrás. — A levegő mérséklete Kolozsvárt, A. A. — A hasi hagymáznál és külerőszak behatására támadt agylobnál az agyban létrejövő elváltozásokról. — Adományjegyzék. — Figyelmeztetés. —

„Kolozvári orvos-természettudományi társulat.“

Éppen a mult Deczember hó utolsó napjaiban vettük a felhívást, a mely az ujonnan alakult társulatba lépésre felszólít.

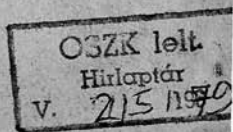
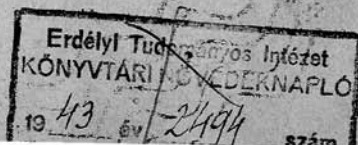
Mint a tudomány szolgálatába szegődött munkásoknak kötelességünk, a tudomány terén meginduló minden mozgalmat nem csak éber figyelemmel kísérni, hanem tehetségünkhöz képest ellenőrizni és éppen a tudomány érdekében érdeméhez illően pártolni is.

De sajtóságos állásunk, mint a királyhágón inneni részekben 15 év óta fennálló és sikeresen működő muzeum-egylet közlönyének, kötelességünkkel teszi, hogy az ez új egylet létesítésével megindítani szándékolt tudományos ténykedésnek egy kis tárgyilagos és elfogulatlan kritikával nézzünk a szeme közé.

Előre kijelentjük, hogy minden tudományt, és mindent, a mi tudományos érdekekben történik, anynyira tisztelünk, anynyira üdvösnek és dicsőretre méltónak találunk, hogy ellene szót emelni, vagy bár csak példálódzva gáncsoskodni a legnagyobb és legmegbocsáthatatlanabb bűnnek tartanók. A jelen esetben pedig a kezdeményező férfiak személyiségei is olyanok, a kik teljes mértékben igényt tarthatnak nagyra becsülésünkre, és a kiknek szándékai tiszta és őszinte voltához anynyira nem fér semmi legkisebb kétség, hogy ez oldalról legkevésbé se juthatna eszünkbe kritika.

És mégis kritika! Bocsánat! A kérdések sora e kettővel: quis? quid?, a melyekre nézve előre kimondtuk, hogy semmi kifogásunk, csak kezdődik, de koránt sincs kimerítve. Következik még az ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando? És ezekhez csakugyan fér egy egy kis megjegyzés. Lássuk rendre.

Az „ubi“ kérdésre megfelel maga a czím, azt mondván, hogy „Kolozsvárt.“ Szó sincs róla, hogy ha magára csak azt a kérdést tesszük fel, hogy egy tudományos társulat székhelye hol legyen, a legtermészetesebb felelet lesz: Kolozsvárt. Hiszen Kolozsvár a Ki-

rályhágón innen a magyar tudományosság gyupontja, melyik város tudna anynyi szakférfit felmutatni állandó lakói közt, a megnyit a körülmények szerencsés találkozása itt egyesített. De mihelyt a két kérdést kapcsolatba hozzuk: kell-e orvos természettudományi társulat Kolozsvárt? mégis egy kis aggodalom száll meg. A felhívás azt vitatja, hogy Erdélyben — legalább köztudomás szerint — eddigelő egyetlen ily egyesület sem létezik.

Cum bona pace dixerim: ez állítás — legalább köztudomás szerint — nem felel meg egészen az igazságnak. Nem is akarjuk a szász atyafiak egyesületeit említeni, hiszen értjük, hogy magyar egyesületekről van szó; de talán mégis csak van tudomása, tán éppen a felhívás aláírójának is, róla, hogy itt helyt, Kolozsvárt, létezik a muzeum-egylet, a mely nem csak alapszabályilag vallja magát a természettudományok mivelőjének, hanem ebbeli munkásságának kiadványaiban is adta nem éppen megvetendő tanujelét; a mely természettudományi pályakérdéseket is tűz ki, és természettudományi gyűjteményeket is állított bé, a melyeket folyton nem csak fentart, hanem gyarat is, tehát elég nyilvánosan működött és működik, és valóban füresa volna, ha arról az egyletről, a melylyel külföldi tekintélyes egyletek keresték és folytatják a kiadványcserét, csak éppen az idevaló köztudomásnak nem volna tudomása.

A mi nézetünk e tekintetben az lesz vala, hogy az új egyesület alakítása helyett tán czélszerűbb lesz vala, ha a kezdeményezők és elvtársaik egyszerűen béállottak volna a muzeum-egyletbe, és saját tudományos erejökkel és munkásságokkal erősítvén az egylet természettudományi szakosztályának munkaerejét és jelentőségét, a magok részére azt a nem megvetendő előnyt biztosították volna, hogy rendelkezheszenek egy megszilárdult egylet tetemes segélyforrásaival, a melyekhez mérhetőkre az új egylet még a legszerencsésebb körülmények közt se fog rövid idő alatt szert tehetni.

Ez azonban lehet egyéni, elfogult nézet, és annál kevesebbet nyomhat a latban, mivel a muzeum-egylet tisztviselője érdekelt fél; noha ez nem bizonyíték arra, hogy ez úttal nincs igaza.

De nézzük, hogy „quibus auxiliis“? Szabad egyesülés! Két dologgal kell, hogy járuljanak a csatlakozók az új egyesülethez: tudományos munkával és pénzzel. Mind a mellett, hogy ma nagyon pénzzsűk világban élünk, nem emelünk kétkedést arra nézve, hogy fizető tagjai lesznek a társulatnak. Pártoló tag is lesz, de nem sok, rendes tag valamivel több; de mi, a kik e téren 15 év óta ismerjük városunk és országrészünk közönségét, biztosíthatjuk a kezdeményezőket, hogy mihelyt kilépnek abból a körből, a melyet ők magok alkotnak, nagyon csekély sikerrel fogják a fizető tagokat gyűjteni, és ha első pillanatban lesz is, nagyon ingatag alap az a vivum aerarium.

Még rosszabbul állunk a tudományos munkával. Összgyűlni, értekezni, vitatkozni fognak, a megnyit tetszik; de mihelyt arról lesz szó, hogy nyilvános előadást kell tartani, vagy közlönybe saj-

tó alá cikket írni, éppen azok fognak legelőbb visszavonulni, a kik lehangosabban sürgették az új egylet alakítását. Nem rossz akaratból, oh nem! nem is restségből, hogy is lehetne ilyet feltenni? Hanem megmondjuk mért? Nincs szükség rá, elég rámutatnunk az egyetemi kör javára rendezett népszerű előadásokra és a jelen folyóirat két évfolyamára. Pedig mi igen tisztességes tiszteletdíjjal köszönjük meg munkatársaink fáradozását, és alig hiszszük, hogy ha az új társulat közlönyt szándékszik megindítani, hogy lesz-e módja annyira tiszteletdíj adni. Számoljon kiki a maga öntudatával, mi csak a tényt mutatjuk ki.

Ne álljon elé senki személyes rokon- vagy ellenszenvvel. Nem mintha tagadni akarnók az ily érzelmek jogosultságát. Egészen addig megyünk, hogy tökéletesen igazat adunk annak, a ki nem pártol egy vállalatot azért, mivel ellenszenves vagy legalább nem rokonszenves ember kezeli vagy vezeti. De csakis egy esetben adhatunk helyet a személyes érzület az ügy közérdeke felibe helyezésének, akkor t. i., a mikor az ellenszenves egyént vagy ő maga, vagy oly hatalom tukmálja ráuk, a melyre nekünk semmi befolyásunk. Ott, a hol módunkban volt és van mást tenni a nem kedvelt helyébe, és nem teszszük, hanem alkalmat faragunk belőle a duzzogásra, ott már elveszti az eljárás személyes jellemét, és tisztán ügyellenes színt és lényeget vált.

Cur? Mért kell tehát a létező muzeum-egylet nem csak mellőzésével, hanem úgy szólván szándékos eltagadásával új társulatot alakítani?

A szerepelhetnémség nem lehet oka. A mennyi szereptért ígérhet az új társulat a csatlakozóknak, annyit megtalálhattak volna a muzeum-egylet keretében is. Ép oly kevésbé lehet oka az, mint ha a külön álló új társulat több tért nyitna és szabadabb mozgást engedne a tudományos működésnek. A muzeum-egylet igazgató választmánya nem csak nem korlátolja, hanem a legdicséretesebb bőkezűséggel támogatja és segíti tagjai tudományos működését, és mihelyt valaki nem foglalkozik politikával vagy vallásos kérdésekkel, határtalan szabadsággal működhetik a muzeum-egylet kebelében. Vagy több módja lesz az új testületnek, a melynek még semmije sincs, mint a muzeum-egyletnek, a melynek tetemes pénzerő, tekintélyes könyvtár és tisztességes gyűjtemények vannak már rendelkezésére? Abból semmi sincs.

De azt mondják: jaj, a muzeum-egylet nem tudományos testület, mert a tudományos működést alapszabályaiban nem teszi tagjainak határozottan köteletségévé; tagjainak nagyobb része nem is foglalkozik tudománnyal. A mi ez állítás első részét illeti, igaz, a muzeum-egylet nem ugynevezett tudós társaság, mert nem akart magának a tényállásnál fogva őt meg nem illelhető tekintélyt bitorolni, de azért fennállása óta mindig csak a tudomány érdekében működött; a mi az állítás második részét illeti, nem lehet tagadni, hogy a muzeum-egylet fizető tagjainak túlnyomó nagyobb része tevőle-

gesen és közbevetlenül nem vett részt a szoros értelemben vett tudományos működésben; de hát az új testület, honnan veszi a biztosítékot, hogy fizető tagjai mind szaktudósok lesznek? Vagy ha feltett szándéka, mást bé nem bocsátani a testületbe, mint ténylegesen a tudomány terén működő szaktudóst, hány tagja lesz?

Azt mondtuk, hogy a felhívást aláírt kezdeményezők szándéka tisztaságához nem fér kétség, és ezt most is ismétljük; de elmulasztották magoknak a kellő tájékozottságot megszerezni, és úgy jártak, mint az a bizonyos autodidact, a ki folyton újra feltalálja azt, a mit előtte már mások feltaláltak.

A budapesti orvostermészettudományi társulat vívmányait nincsiemiért irigyelni. Vessünk csak egy pillantást a magyar orvosok és természetvizsgálók utolsó nagy gyűlésére, s azt hiszük elég tanulságos arra nézve, hogy ne induljunk a nyomában.

Legfuresőbb azonban a quomodo? kérdésre a felelet. Körülbelől itt meg is találjuk tán a valóságos megoldást.

Egy szellemdús ember egyszer azt a talpraesett megjegyzést tette, hogy mikor a mamák tánczolhatnak, gyermekbált rendeznek. Itt valami hasonló történik. Az orvosoknak csakugyan szükségök van egy orvosi társulatra; de minthogy a mi helyzetünkben egy tisztán orvosi társulat aránylag csak kevés tagból állhatna, másfelől a mi egy orvosi társulat tudományos működését illeti, az orvos tudománya nem lehet más mint természettudomány, az orvos urak igen kényelmesnek találják barátságukba fogadni a nem orvos természetbuvárokat, hogy teljesedjék bé rajtok: „ugy tetszik, én csak azért vagyok barátod, mivel nincs inasod.“

Béke velünk! Senkit se akarunk sérteni, senkit üdvös törekvéseiben hátráltatni vagy akadályoztatni. Itt az történt, a mi az életben sokszor. A legártatlanabb ember rá lép a mások lábujára, ha nem vigyáz. Ha az új társulat megalakul avval a határozott czéllal, hogy társadalmi uton propagandát akar csinálni a természettudományi ismereteknek, kalapot emelünk vala, és legjobb erőnkkel támogattuk volna. De a muzeum-egylet létezésének tagadásával lábunk ujára léptek, és ezt nem tühettük hallgatva.

Ha valahol, a tudomány terin üdvös a concurrentia. Működjék az új társulat a lehető legjobb sikerrel, működjék tovább a muzeum-egylet is. Hát ha a quando-ra valamikor csak az lesz a válassz, hogy miután egy czélra törekszünk, az eszközökre nézve is körülbelől egy a nézetünk, mért ne utánozzuk a nagy politikai pártok példáját, mért ne csináljunk egy nagy fusiót?

Bár mely oldalról tekintjük is az ügyet, mi a valóságos tudományra nézve csak károsnak láthatjuk a separatismust. A legjobb és legszorosabb barátságok mindig azok, a melyekben mindkét fél minden pillanatban kész a másikért mindent megtenni, de egyik se kénytelen igénybe venni a másik áldozatkészségét.

Addig is, míg e tekintetben az elágazó nézetek talán egymáshoz simulnak, szerencsét kívánunk az új vállalatnak!

Diependael mint történelmi forrás.

Járulék az erdélyi honismerethez, Schmidt Vilmos tanártól.

Az a sok és nevezetes erőlködés, a melylyel a német császári trónon ülő Habsburgok, 1526 óta Magyarország és melléktartományai háboríthatatlan teljes birtoklását biztosítani törekedtek, egész évszázakig tartott, és minthogy itt egyszersmind az egész kereszténység elkeseredett örökös ellenségével is folyton kellett küzdeni, a harczot nem csak német ajku, hanem mindenféle nemzetiségű és országbeli hadakkal folytatták.

E tény fejté meg, hogy ide vonatkozó történelmi kútfők egészen véletlenül oly helyeken is akadnak, a hol hajlandók lehetnének lételöket lehetetlennek tartani.

Igy akadtam én is az 1873-ki szünnapok alatt a herczeg Collalto-féle levéltárban Pirnitzen Igló mellett Morvaországban egy harmincz darabból álló levélesomagra, a mely báró Diependael leveleit az akkori morvaországi főkamaráshoz és titkos tanácsoshoz, Szt.-Salvatori, Roy Credezzai és Musestreí gr. Collalto Ernő Antal Ferenczhez, Pirnitz és Rudoletz örökös urához tartalmazza, és az 1662-től 1680-ig Magyarországon és Erdélyben lefolyt eseményekről eddig ismeretlen, de az ama mozgalmas idők változó viszonyairól nézve sok tekintetben felette érdekes részleteket nyújt.

Mielőtt az e dús gazdag levéltár háboríthatatlan békéjében oly sok ideig ismeretlenül nyugodott levelek tartalmát idősor szerinti kapcsolatában közöljük, szükségesnek látjuk, — az érthetőség érdekében — rövid és általános vonásokkal jeleníteni az ügyek állapotát, a mint 1662-ben Erdélyben létezett.

Még nem telt volt el az a fegyvernyugvás, a melyet III. Ferdinánd 1642-ben Ibrahim szultánnal kötött volt, a midőn a porta védelme alatt állott erdélyi fejedelem, ifj. Rákóczy György, Gusztáv Károly svéd királylyal Kázmér János lengyel király ellen közösen folytatandó háborúra szövetkezett, és azért elvesztvén trónját, elkezdte a harczot a török részről utódjává kinevezett és támogatott Barcsai Ákos ellen, fejedelmi méltósága viszszerenyéréseért. Szeben sikertelen ostroma után aztán 1660 Május 22-én a Fenes és Gyalu közt vívott csatában halálra sebesülvén, 1660 Junius 6-kán Nagyváradon meg is halt. Barcsait leszorította Kemény János, és az erdélyi várak császári őrségeknél átengedésével meg akarta nyerni Lipót császár támogatását az uralkodását ellenzett törökök ellen. Ez ál.al Kemény és a portától támogatott Apafi Mihály közt kiütött a harcz, a mely alkalmat a császár arra kívánta felhasználni, hogy a Kemény részire Apafi ellen Montecuculi alatt Erdélybe küldött haderővel, befolyását Erdélyben ne csak fentartsa, hanem lehetőleg gyarapítsa is.

Keményt ugyan már 1662-ben, miután Nagy-Szöllösnél a császáriak makacs ellenállása daczára csatát veszített volt, futás közben

saját lovasai agyontaposták; de azért a császár nem hagyott fel a fejedelemségre vonatkozó szándékaival; nem kell külön rá mutatni, hogy ez által a töröknél a hamu alá fojtott, de azért el nem aludt ellenségeskedésnek újból fel kellett lobbannia.

Ez időpontnál kezdődnek Diependael tudósításai, a ki különben sem ismeretlen egyéniség Erdély történelmében.

Krausz György segesvári jegyző ugyanis az ő „Erdélyi krónikájában” (II, 370. 406) azt beszéli, hogy Diepenthal Ker. János — ő maga állandóan Diependael-nek írja a nevet — a Köppféle ezred alezredese, Székelyhídon várparancsnok volt, és ez erősségére Nagyváradhoz hasonlított vár 500 főnyi őrségétől, a 14 hónapra már lejárt zsoldot elvonta, a mi által nyílt lázadást idézett elő, a melyben minden drágaságait és még 2000 tallér kész pénzt is elvevén tőle a lázadók, egy véka liszttel a hátán és 20 forint költséggel csúfosan kikergették a várból.

Tekintve azt a feszült figyelmet, a melylyel az erdélyi eseményeket kísérték, általános ohajtás lévén, hogy csak békés úton egyenlítődjenek ki, Diependael minden esetre mint nevezetes hír közlője tűnhetik fel, ha Székelyhídon 1662 November 13-kán kelt első levelében azt jelenti, hogy az erdélyügyi békealkudozások nagyon lassan haladnak.

Mi módon indították meg e békealkudozásokat császári részről, arról Diependael Székelyhídon 1662 December 13-kán kelt következő levele ad hallgatással nem mellőzendő felvilágosítást. Előbb t. i. közölvén, hogy Szentgyörgy váci püspök 1662 October 10-kén Temesvárt elhunyt, és a császárt örökösévé tette, így folytatja: dasz „der Obrist Kaiserstein und der Hofkriegssecretär Hofman für den „Reusterischen Lieutenant Bock einen „Salvum Conductum“ nach „Temesvár an den Ali Bassa gesendet habe, welcher über die be- „kannt gewordenen directen Verbindungen des kaiserlichen Hofes „mit Michael Apafi äusserst ungehalten sich zeige und es wol un- „gerne sehe, dasz man hiebei ihn umgehe, der am 4 Dezember „1662 zum Generalissimus der türkischen Armee feierlichst pro- „klamirt, wol an dreissigtausend Mann und vieles Geschütze unter „seinem unmittelbaren Oberbefehl habe.“¹⁾ — Hogy e hadsereg rendeltetése lehetne a császár ellen harcolni, eszibe se jut Diependael-

¹⁾ Adjuk a német idézeteket könnyebb megérthetés végett magyar fordításban is: „Hogy Kaiserstein ezredes, és Hofman udvari tanácsbeli titkár a „Reuster ezredbeli Bock hadnagy számára egy mentelmi levelet küldtek Te- „mesvárra Ali Pasához, a ki nagyon neheztel, miután megtudódott, hogy a csá- „szári udvar egyenes közlekedésbe állott Apafival, és alkalmasint nem jó szív- „vel látja, hogy ez ügyben mellőzik őt, a ki 1662 December 4-kén ünnepé- „lyesen lett a török hadak fővezénylő tábornokának kikiáltva, és a kinek kö- „rülbelől harminczézer ember és sok ágyu van közvetlen fővezénylete alatt.“

nek, inkább úgy vélekedik: „Sie dürften Dalmatien überfallen.“¹⁾ Mindazonáltal úgy látszik, nem sokára leest a hályog a szemiről, mert ugyancsak Székelyhídról 1663 Aprilis 23-ról keltezett harmadik levelében azt jegyzi meg: „Die Türken führen zwar den Frieden im Munde, rüsten aber unaufgehalten. Der Groszvezier ist im Marsche gegen Belgrad, wohin auch die Janitscharen von Temeswar abgehen. Auch Ali Bassa soll dahin. Binnen 15 Tagen wird man wol wissen, woran man sei.“²⁾ — És már két nappal később, 1663 Aprilis 25-kén, azt írja: „Die Türken wollen in Balde Klausenhurg belagern. Der Apafi soll abgesetzt und Gabriel Haller von der Pforte zum Fürsten designirt werden. Die Türken werden wol Mannszucht halten; denn der Bassa von Erlau, der so übel gehaust, sei strangulirt, sein Kopf abgeschlagen, die Haut hievon abgezogen und nach Constantinopel geschickt worden, andern zum abschreckenden Exempel.“³⁾

Kolozsvárt csakugyan ostrom alá vették is, még pedig Aprilis 25-től Julius 5-ig; de az őrség vitézől tartotta magát, a mig Schneidau tábornok felmentette. De a törökök fegyelmének nem igen mutatkozott valami jele.

Hogy azonban nyilvános készülődések, egymásnak ellenmondó hírek és ellenséges támadások alkalmasint hozzá tartoztak a Constantinápolyban uralgó diplomatikai áramlatot jól ismerő törökök előre kiszámított terveihez; Diependaelnek sem kerülhetette ki figyelmét. Már legközelebbi, 1663 Május 18-kán hasonlólag Székelyhídon kelt levele, teli van aggodalommal a legközelebbi jövő iránt, és a törökökhez való viszonyról következőleg nyilatkozik: „Am 9ten April hat die Pforte den Krieg erklärt, und am 11 April den Obriststallmeister zu den Tartern um Beistand geschickt. Der Tarterchan soll — wie die Türken sagen — persönlich zu Feld. Ali Bassa sollte nach Belgrad; bekam aber vom Groszvezier Gegenorde, und bildet seine Armee bei Temeswar. Moldauer und Wallachen werden zu ihm stossen, und dann geht es gegen Szolnok. Zwischen Szent András und Osongrád — bei Szarvadi — ist die grosse Kőrös überbrückt worden, und beim Kutzüg Bassa in Siebenbürgen, sollen Türken mit Zweihundert Zelten und Achtundzwanzig Wagen angekommen sein, von wo auch Fünzigtausend Reichsthaler als Tribut an die Pforte abgingen. Auch erhielten

¹⁾ „Alkalmasint Dalmatiát fogják megrohanni.“

²⁾ „A törökök mind békét beszélnek ugyan, de azért szakadatlanul készülnek. A nagyvezér útban van Belgrad felé, a hová a temesvári jaicsárok is indulnak. Azt mondják Ali pasa is oda fog menni. 15 nap alatt alkalmasint megtudjuk, hányadán vagyunk.“

³⁾ „A törökök közelebről ostrom alá akarják venni Kolozsvárt. Azt mondják Apafit leteszik, és a porta Haller Gábort fogja fejedelemnek kijelölni. A törökök alkalmasint fen fogják tartani a fegyelmet; mert beszélnek, hogy az egri pasát, a ki oly gonoszul garázdálkodott, megfojtották, fejét leütötték és feje bőrét lenyuzva Konstantinápolyba küldték, ijesztő példaul.“

„die Moldauer und Wallachen strenge Ordre, auf jeden Ruf sich „bereit zu halten.“ — 1)

Mintegy kiegészítve az ezzel kitárt képet 1663 Május 30-kán újból jelenti Székelyhídról: „Goes, der zur Anknüpfung von Unter- „handlungen mit dem in vier Wochen in Belgrad erwarteten Grosz- „vezier bestimmt sei, schreibe ihm, dass Ali Bassa Ordre habe, „mit seinem aus Eintausend Janitscharen, Zweitausend Pferden und „Vierzig Kanonen bestehenden Corps nach Belgrad zu ziehen und „Eine Meile von dort, bei Zemplin, zu campiren. Es werde diese „Verfügung von den Türken — wol nur zum Scheine — friedlich „gedeutet, da sie ursprünglich Befehl gehabt hätten in Oberungarn „und in Siebenbürgen zu agiren, aus welch letzterem Fürstenthume „Kutscha Mehmet zum Groszvezier solle. Der Tartarchan werde „— wegen Beunruhigung durch die Moskowiter nicht selbst kom- „men, sondern seinen Sohn mit Zwanzig bis Dreissig tausend Mann „senden. General Strozzi sei von Szathmar nach Kaschau zum Pa- „latin, um mit diesem über die Dispositiones zu berathen.“²⁾

Mindazonáltal, ugy látszik, senki se gondolt komoly öszsze- „ütközésre a csatatéren. Ily értelemben olvashatni tehát a Székely- „hídról Junius 7-kén 1663. küldött levélben: „Kutscha Mehemet „wird sein Lager vor Segeswar abbrechen, hat aber, als ein Courier „von Ali Bassa bei ihm ankam, öffentlich gesagt, binnen Eines Mo- „nats sei unfehlbar Triede. Die Janitscharen sind mit Geschütz von „Temeswar gegen Belgrad, und der Ali Bassa folgt mit Cavallerie. „Man meint es gelte Croatien. Der Vezier Hussein Bassa ist den „2-ten dieses Monates gegen Braila, die Veziersstelle zu vertreten. „Statt seiner kam Chinan Bassa.“³⁾. A hasonlólág Székelyhídról

1) „Aprilis 9-kén a Porta megüzente a háborút, és Aprilis 11-kén el- „küldte a főlovászmestert a tatárokhoz segélyért. A mint a törökök mondják, „a tatárkán személyesen szándékszik a harcztéren megjelenni. Ali Basa Bel- „grádra volt rendelve, de a nagyvezértől ellenrendeletet kapott, és Temes- „várnál alkotja öszsze hadtestét. Moldovaiak és oláhok hozzá fognak csatla- „kozni, és aztán Szolnok felé indul. Szent-András és Csongrád közt — Szar- „vadinál — áthidalták a nagy Köröst és Kutzüg basánál Erdélyben hír szerint „megérkeztek a törökök kétszáz sátorral és huszonnyolcz szekérral; innen öt- „venezer tallér adó is ment el a portához. A moldovaiak és oláhok azon kívül „szoros rendeletet kaptak, hogy első szólításra készen tartsák magokat.“

2) Goes, a ki ki van rendelve, hogy a négy hét mulva Belgrádra várt „nagyvezérrel alkudozást kezden, azt írja neki, Ali Basa rendeletet kapott, hogy „ezer jancsárból, kétezer lóbol és negyven ágyuból álló hadtestével Belgrádhöz „vonuljon, és onnan egy mertföldnyire Zimonynál táborba szálljon. E rendel- „kezéseket a törökök — alkalmasint színből — békésen magyarázzák. eredetileg „rendeletök lévén, hogy felső Magyarországon és Erdélyben működjenek, a mely „utóbbi fejedelemségből Kutsa Mehmet a nagyvezérhez van rendelve. A tatár „kán — a muszák nyugtalanítái miatt — nem fog maga eljöni, hanem el- „küldi fiát husz- vagy harmincezer emberrel. Strozzi tábornok Szathmárról el- „ment Kassára a nádorhoz, hogy a leendő intézkedésekről vele értekezék.“

3) „Kutsuk Mehmet lebontja ugyan Segesvár melletti táborát, de a mikor „Ali basától futár érkezett hozzá, nyilvánosan mondta, hogy egy hónap alatt „csalhatatlanul béke lesz. A jancsárok a tüzérsggel Temesvárról Belgrad felé

1663 Junius 30-ról kelt következő levél még mind nagyon opti-
 mistikus világitásban látja a helyzetet. Azt írja: „Am 8. erschien
 „der Groszvezier mit der Armee vor Belgrád. Doch ist diese letz-
 „tere nicht gar so furchtbar, wie es heizt. Am 10 hatte Baron
 „von Goes Audienz beim Groszvezier, der sich dem Frieden durch
 „seine unbilligen Praetensionen ungeneigt zeigte. Am 18 ist der
 „Groszvezier mit der Armee über die Sau und wird am 21. gegen
 „Essek und dort in 9 oder 10 Tagen ankommen. Die Türken sind
 „dem Kriege abhold und prognosticiren für sich nur Unglück. Sie
 „haben viel Gepaeck und Lastthiere, samt einem grossen Haufen
 „Canalien. Kutschuk Mehmet Bassa bleibt in Siebenbürgen. Statt
 „des Tarterchans kommt dessen Sohn mit Zwanzig Tausend Mann.
 „Der Kammersekretär Pepis ist vom Goes an den Kaiser abge-
 „schickt worden.“ — 1)

Itt egyszerre megszakadnak Diependael Székelyhídról keltezt
 levelei. Meglehet a Kraustól a krónikában megörökített események
 miatt. Tudva van, hogy IV. Mohamed Köprili Achmet nagyvezér
 hadjáratával vérengző komoly czélt követett, hogy ez utóbbi meg-
 indult Magyarországra, Esztergomnál átkelt a Dunán és 1663 Au-
 gustus 7-kén a hirtelenséggel özszesereglett felkelő haddal vele
 szembe szállott gróf Forgách Adámot megverte, a mire aztán szá-
 mos tatáresordák a Morava teréig, Brünn és Olmütz felé, valamint
 Stájerország határán száguldozva garázdálkodtak, mint a rettegett
 „száguldozók és gyujtogatók“²⁾. Magában Erdélyben Kolozsvár kö-
 vette a székelyhídi őrsegtől adott példát, és úgy látszott, Apafi Mi-
 hály a császár beavatkozását Erdély ügyeibe csak arra kívánta fel-
 használni, hogy a lehetőségig menekedjék meg a töröktől való
 függésől.

Ha pedig meggondoljuk, hogy Diependael eddig elősorolt le-
 velei nem egy személyt léptetnek fel a színtérre, a melynek köz-
 remüködéséről eddig nem volt tudomásunk; hogy az egykorulag
 felszínre került nézetek kimerítő előadásával mély belátást nyujt a
 kor mozgalmaiba; hogy végre tartalmuk és a különben ismert té-
 nyek közt sok helyt egyezést észlelhetünk; de sehol ellenmondásra
 nem akadunk: mindenképpen úgy kell őket tekintenünk, mint a

„indultak. és Ali basa követi őket a lovassággal. Azt hiszik, Horvátország el-
 „len törnek. Hussein basa vezér e hó 2-kán Brailára ment, hogy a vezér he-
 „lyét helyettesítse. Helyébe Chinan basa jött.“

1) „8-kán megjelent a nagyvezér a hadsereggel Belgrád előtt. Ez utó-
 „bí nem oly félelmes, a mint hírlík. 10-kén Goes bárónak kihallgatása volt a
 „nagyvezérnél, a ki tulságos követeléseivel a béke ellenének mutatja magát.
 „18-kán a nagyvezér a sereggel átkelt a Száván és 21-kén indul Eszékre, a
 „hová 9 vagy 10 nap mulva megérkezik. A törököknek nincs kedvök a háboru-
 „hoz, és csak szerencsétlenséget jósolnak maguknak. Sok podgyászuk és teher-
 „hordó állatuk van, és egy nagy sereg lotyó. Kutschuk Mehmet basa Erdélyben
 „marad. A tatár khán helyett fia jó huszezer emberrel. Pepis kamarai titkárt
 „Goes a császárhoz küldte.“

2) „Renner und Brenner.“

melyek lényegesen gyarapítják a hazai történelem ama szomorú korzakára vonatkozó történelmi anyagot.

De menjünk tovább.

Székelyhídről Diependael, úgy látszik Szathmárra ment. Vonták-e itt felelősségre a székelyhídi csúfos eseményekért, itt nem kutatjuk, Legalább semmi adat sem mutat valami olyanra, a mi e feltevést igazolná. Sőt Szathmárról 1664 Junius 7-ről keltezett levele, a mely a sorozatban legközelebb következik, a lázadást egy szóval sem említi, s hangulatjában különben sem különbözik az előbbeniektől. Az a mód, a melyen az 1664 Május 26-kán Nagy-Váradnál a törökökkel vívott harcról tesz jelentést, éppen ellenkezőleg még gondolni se enged arra, hogy a Székelyhídi eset neki valami bajt vagy alkalmatlanságot okozott volna. Azt írja ugyanis: „In Wardein war durch drei Tage kein Einlasz, weil Eintausend Todte begraben wurden. Die Kaiserlichen verloren Dreiundsechzig Mann. Unter der Todten war auch Graf Rakoczy, dessen mit deutschem Hute besetzter Kopf höher aufgesteckt wurde, als Alle, zur Strafe, weil er im Leben über die Deutschen sehr schlecht geredet. Die Janitscharen des Kutscha Bassa, die im Treffen mit General de Souches gekämpft, sind mit Tausend Pferden in Wardein angelangt. Am 8. will Apafi bei Albajula Lager schlagen und mit dem Groszvezier sich verbinden. Aber Wardein wird zur Warnung sein.“ — 1).

Tegyük szembe e jelentést Krausz György segesvári jegyző adataival. Ez azt mondja (II. 392) Rákóczy László és Kopf ezredes meg akarták boszulni azt a vereséget, a melyet a Barkóczy-féle csapat Kutsug basától szenvedett, és azt az időpontot, a mikor Kutsug basa onnan elindult volt, fel akarták használni egy véletlen megrohanására Nagyváradnak, de visszaverték őket, és ez alkalommal Rákóczy Lászlót, a midőn a leejtett zászlót fel akarta venni, meglőtték, és holttestét a törökök bevitték a várba.

(Folytatása követk.)

A levegő mérséklete Kolozsvárt.

Az elmúlt november és december hónapokban, az egyetemi udvarban tett észleletek szerint táblázatosan összeállítva. A 100-as skála szerint.

¹⁾ „Nagy-Váradra három napig nem bocsátottak be senkit, mivel ezer halottat kellett eltemetni. A császáriak hatvanhárom embert vesztek. A halottak közt volt gróf Rákóczy is, a kinek fejét, német kalappal, magasabba tűzték mint valamenynyit, büntetésből azért, hogy életében nagyon rosszul nyilatkozott a németekről. Kutsa basa jancsárjai, a kik az ütközetben de Souches tábornokkal harcoltak, ezer lóval megérkeztek Váradra. 8-kán Apafi Gyulafejérvárnál akar tábort ütni és a nagyvezérrel egyesülni. De Várad in, tésül fog szolgálni.“

Hónap		1875	1874
November	Közép havi mérséklet	+ 3,7 ^o	+ 2,1 ^o
	Legkisebb köz. napi mérs.	— 3,1	— 5,3
	Legnagyobb köz. napi mérs.	+12,9	+10,9
	Minimum	— 8,4	—10,5
	Maximum	+14,0	.
	Ingadozás a köz. n. mérsékletben	16,0	16,2
December	Közép havi mérséklet	— 5,6	+ 2,5
	Legkisebb köz. napi mérs.	—17,6	— 3,8
	Legnagyobb köz. napi mérs.	+ 2,3	+ 9,0
	Minimum	—24,5	—10,8
	Maximum	+ 4,4	.
	Ingadozás a köz. n. mérsékletben	19,9	12,8

Ezen két rovat összehasonlításából kitűnik, hogy a levegő mérsékletének lefolyása az 1875. évi november hóban közel ugyanolyan volt, mint az 1874. novemberben; az ingadozás a közép napi mérsékletben majdnem egyenlő. Annál nagyobb volt a különbség a két december légmérséklete között. Míg az 1874-diki enyhének mondható, addig az 1875-diki igen is zord volt. A különbség a közép havi mérséklet közt nem kisebb, mint 8,1^o.

Még feltűnőbb a minimum, mely 1874-ben — 10,8 fokot, 1875-ben pedig — 24,5 fokot tett, valamint az ingadozás a közép napi mérsékletben, mely 1874-ben 12,8^o, 1875-ben pedig 19,9^o-ot tett.

Mint curiosum (legalább a közelmúlt telekhez mérve) megemlítendő az 1876. január 8. az egyetemi udvarban észlelt minimum, t. i. — 31,5^o C. A múlt tél minimuma február 25-kén ugyanott csak — 23° C. volt.

A. A.

A hasi hagymáznál és küllerőszak behatására támadt agylobnál az agyban létrejövő elváltozásokról.

(Folytatás.)

Ezen kívül a beszűremkedő sejtelemekhez mindenben hasonló testecsek voltak és pedig nagy mennyiségben hosszszant az edényeken láthatók azon ürökben t. i., melyek edényköristi nyirkartalmu ürök (perivasculäre lymphatische Räume) nevezet alatt ismeretesek. (Robin, His). —

A vázolt képeknél kis nagyítással még nem volt kivehető, hogy a folyamat közben mily magatartást mutatnak a tulaj-

donképi szövetelemek, különösen az ideg sejtek. E kérdésre a feletet a készítményeknek nagyobb nagyítással ($3, \frac{4}{7}, 3, \frac{4}{8}$) vizsgálatánál nyerjük. Tudvalevőleg az agyban az idegsejtek között az u. n. sejtkörötti (pericellular) ürök feküsznek, a melyek Obersteiner¹⁾ által le lettek írva s a melyek szerinte az edénykörötti nyirkürökkel közvetlen összeköttetésben állanak. Már ép állapotban is található olykor ezen sejtkörötti ürökben egyes sejtek, melyek a nyirktestecsekhez mindenben hasonlóak, a mint ezt már Obersteiner megjegyzi. Már most ezen ürökben szerző eseteiben sejtyszerű elemeknek tetemes egybehalmozódása mutatkozott, melyek alak- és nagyságra nézve a vándorló nyirktestecsektől egyáltalán megkülönböztethetők nem voltak. Készítményeiben szerző ezen testecseket gyakran az idegsejt felületén vagy szélein találta és pedig olykor nagy mennyiségben összehalmozódva.

A testecseknek a dúcsejtekkel szemközti magatartásának tanulmányozásakor, szerző szerint, igen jól meggyőződhetünk a felől, hogy a testecsek nem csupán a sejten kívül, annak felületén vannak felrakódva, hanem nem ritkán magába a sejt belsejébe is behatoltak. Szerző maga is talált elszigetelt készítményekben oly dúcsejteket, melyek úgy néztek ki, mintha a rajtuk feküdt vándortestecsek rájuk nyomást gyakoroltak s ez által beléjük hatoltak volna. Szerző a Müllerféle folyadékban kezelt készítményeken meggyőződhetett arról, hogy a testecsek az idegsejtnak nem csak legkülső ősképletegébe, hanem épenséggel legbelsejébe behatolnak és nem ritkán még szabadszemmél kivehető volt, a mint magára a sejtmagra nyomást gyakoroltak. Ezen kívül olykor idegsejtek voltak láthatók, a melyekről protoplasmájuk egy része levált s annak helyén behatolt testecsek feküdtek, melyek az ősképleből kinyultak. Ide tartoznak azon készítmények is, a melyekben több vándorsejtektől körülvevtt dúcsejtek, bár maguk még megvolt, oly likakat mutattak testükben, a melyek nagyságra és alakra nézve a vándortestecseknek tökéletesen megfeleltek.

A készítményeknek ezen sorozata — szerző szerint — azon következtetésre vezet, hogy itt vándortestecseknek dúcsejtekbe való behatolásával van dolgunk.

Ezen bevándorlással analog folyamatokat észleltek Volkmann és Steudner²⁾ az izomrostokon jelentkező rákos burjánzási folyamatoknál és laphámok lobos elváltozásainál. Tudvalevőleg illetén beforodásnak mintaképét már a hólyagnak ép hámja is mutatja — Virchow.³⁾

A leirtohoz némileg hasonló folyamat még mások által az együtt-

¹⁾ Obersteiner, Über einige Lymphräume im Gehirn. Sitzungsberichte der Wiener Akademie. 61. k. 1870. évf.

²⁾ Centralblatt f. med. Wissenschaft. 1868. 17. sz. — Max Schultze Archivja IV. k. és Virch. Archivja L. k.

³⁾ Virchow, Cellularpathologie. 1871. 30. l. és Archiv IV. k.

érzideg dúczain észleltetett; Wyss¹⁾ által a herpes zoster-nél a Gasser-féle dúczon, Foa és Colomiatti²⁾ által ráknál, gümőkór-nál és hagymáznál³⁾, a midőn ugyancsak az együttérzideg dúczsejtjei körött nyirktestecsek halmozódtak össze. Végre a nyirktestecseknek az agy sejt körötti üreibe való felhalmozódását leirta Benedict, ő azonban nem észlelte a testecseknek a sejtprotoplasmába való bevándorlását.

A felvett tárgy irodalmára vonatkozó ezen rövid megjegyzés után, szerző a következő kérdéseket veti fel, mik a leirt bevándorlási folyamat vizsgálásánál önként agyába ötlöttek.

A kérdések a következők: 1) honnan jönnek ezen vándor-testecsek? és 2) mi okozza e helyen való oly nagy mennyiségbeni előtűnésüket?

Popoff tr. szerint e kérdésekre megfelelni nem lesz nehéz, ha egyrészt a) a sejt körötti agyüröknek a nyirkedényrendszerhez való viszonyát, másrészt b) a hagymázás folyamat természetét és jellegző ismérveit tekintjük.

Szerző először az utóbbival foglalkozik. Hasi hagymáznál legszembeötlőbb elváltozásként találta a belek nyirkmirigy készü-lékének, úgy mint a mesenteriumbeli mirigyeknek, a lépnek és a csontvelőnek (mely utóbbi működéseiben meglehetősen hasonlít a léphez) bántalmaztatása, minek következtében a nyirkmirigy- valamint a fehér vértestecsek — tehát oly elemek, amelyek mozgási képességük és vándorlási kedvük által különösen kitűnnek — tetemesen megsaporodnak (Virchow leucocytosis). Már most azon kérdésre: hogy honnan származnak ezen vándor-elemek? — szerző így felel: a véredényekből; amelyek körül azoknak felhalmozódása észlelhető volt. Mi mellett még a helybeli elemek és a közti szövet (neuroglia) részéről történő sejtújképzés is bizonyos fokban természetesen megengedhető.

A második kérdésre szerző egyelőre nem válaszol s egyúttal a sejt körötti agyüröknek a nyirkedényrendszerhez való viszonyát se veszi tekintetbe, hanem figyelmét a vándorsejteknek a dúczsejtek protoplasmájába való behatolására fordítván, így szól: „mindazok után, miket mindkét fajta elem tulajdonságait illetőleg tudunk, azt kellene felvennünk, hogy ezen esetben a cselekvő szerep azon elemeknek jut osztályrészül, melyek nagyobb fokú összehúzókonysággal (Contractilität) bírnak, t. i. a vándorsejteknek, amelyek nagy tömegekben még oly szövetelembe is képesek behatolni, milyenek az elhalt szaruhártyái, a mint ezt v.

¹⁾ Wyss, Beiträge zur Erkenntniss des Herpes zoster. Archiv f. Heilkunde, 1871. XII. 273 l.

²⁾ Foa és Colomiatti, Osservatore de Cliniche, fine Dicembre 1873.

³⁾ Foa, Sull' Anatomia patologica del gran Simpatico. 1874. Bologna,

Recklinghausen tnr. ur¹⁾ kísérleteiben kimutatta. Kétséget nem szenved, hogy a vándortestecseknek ezen sajátsága nagy szerepet játszik e folyamatnál; mindazonáltal a további kísérletekkel egybekötött vizsgálat kimutatta, hogy a másik elem is, t. i. a dúcsejtek valószínűleg nem követnek pusztán szenvedőleges magatartást.“

Már most a dúcsejtbe történő ezen behatolásnál azon kérdés merül fel, hogy mily befolyással van e folyamat a dúcsejt további sorsára és mi történik továbbra a behatolt elemekkel? E kérdésre jelenben még csak részben válaszolhatunk. A szerző által észlelt elváltozások, melyek az idegsejtekben idegen elemek jelenlétében végbemennek és a melyeket bizonyos mértékig egymással összefüggésbe kell hozni, a következők voltak: számos idegsejtben, a melyekben a vándorelemek jelenléte észleltetett, a sejtmagvban oszlási folyamat volt észrevehető. Olykor ezen osztódási folyamat a maga kezdeti szakában mutatkozott. Más esetekben látható, hogy az osztódási folyamat előbbre haladt. Végére olykor olyan készítményeket is találunk, a melyeken egészen az idegsejt nagyságának és alakjának megfelelőleg egy csoport fiatal elem létezik. Ha a magosztódási folyamatot a behatolt vándortestecsek által befolyásoltnak tekintjük, akkor azon kérdés merül fel, hogy vajjon a magvak ezen osztódása csak is akkor megy végbe, midőn bevándorlás jó létre, vagy hogy az önként is, függetlenül a bevándorlástól felléphet. A vizsgálat kimutatta, hogy habár a magosztódási folyamat az idegsejtekben — adott esetben — többnyire akkor jó létre, midőn bevándorlás történt, az mindazáltal egészen önállóan is észleltetett ott, hol bevándorlás nem történt, illetőleg vándorsejteknek dúcsejtek körötti felhalmozódása észlelhető nem volt. Másrészt meg nem mindenik dúcsejt, a melybe bevándorlás észleltetett, mutatott (mag)osztódást. Hogy valamely adott esetben micsoda feltételek kedvezők a (mag)osztódási folyamatnak létrejövetelére vagy hatnak arra akadályozólag, nehéz megmondani. Meglehet, hogy a sejt életkora némi befolyással van erre. A magosztódáson kívül az idegsejtben még a többi progressiv tünetek is, t. i. a protoplasma osztódása észlelhetőek voltak. Utóbbi két alakot mutatott; *a*) a jelenség lefűződésképen jelentkezett; a levált ősképledarabokban azonban mag kivehető nem volt, — mi az esetre nézve jellegzetes. *b*) A sejt ősképléje osztódása másik neme azon jelenséget mutatja, a midőn a protoplasmának egymástól elvált darabjaiban egyszerű képletek vannak, habár épen magosztódás ezzel egyidejűleg észlelhető nem volt s végbementének gyanítására se volt ok. Ha már most ezzel kapcsolathozzuk azon körülményt, hogy ily esetekben a levált protoplasmarészben mag volt jelen, a mely éppenséggel nem volt megkülön-

¹⁾ v. Recklinghausen, Über Eiter- u. Bindegewebskörperchen. Virch. Archivja. XXVIII. k. 1863.

bőztethető a közönséges idegsejtmagtól, míg a protoplasmanak másik részében olyan volt, mely mind alakra, mind nagyságra nézve attól szerfelett különbözött — akkor feltehetően lehetne tételezni, hogy itt bevándorlási folyamat ment végbe.

Valahányszor a vándortesteknek behatolásáról van szó, azon kérdés áll előnkbe, vajjon nem megy-e itt u. n. szabad endogen sejtképződési folyamat végbe, a melynek végterményeit mi bevándorolt testecseknek tekinthetjük. Szerző e kérdésre így válaszol: „Mint láttuk, az egyes képekben átmenet észlelhető, kezdve a vándorsejteknek a dúcsejt körötti egyszerű felhalmozódásától egészen azoknak a sejtprotoplasmába való behatolásáig, úgy hogy ez utóbbi folyamat végbemenése — nézetünk szerint — meg sem is támadhat. Ámde másként áll a dolog az endogen magképződéssel, azt ugyan absolute nem tagadhatjuk, bárha a pozitív bizonyító adatokkal nem birunk.“

A mi már most a körülfekvő agyállományban létrejövő elváltozásokat illeti, már fentebb jelezve volt, hogy a vándortestecsek az edények körött és az edény körötti ürökben (perivasculäre Räume), olykor még ezen ürökön kívül is az állományban, de mindig azok lefutásával párhuzamosan felhalmozódnak. Ép úgy találjuk a vándorsejteknek felhalmozódását a sejtközi szövetnek oly utáiban, miket teljes jogosultsággal a sejtkörötti agyürökkel analogoknak vehetünk, azaz oly ürökben, melyek az idegrostok hosszában és köröttük fekszenek. A vándortestecseknek az idegrostok hosszában való ezen felhalmozódása kiválóan észlelhető oly helyeknek vizsgálásakor, a hol az idegrostok csomagokba rendezve, egymással párhuzamosan futnak le, mint ez p. a csikolt testben (corpus striatum) s a látidegdúcban (thalamus opticus) történik.

Az ideghüvely (neuroglia) sejtelemeit illetőleg, miután itt a szövetbe tetemes mennyiségű vándorsejtek vannak beszűrődve és miután ez utóbbi elemek nagyban hasonlítanak az ideghüvely magvaihoz — nem mindig könnyű az ez utóbbiakban létrejövő elváltozásokról tudomást szerezni. Mindamellet is megengedhetőnek találta szerző annak felvételét, hogy a neuroglia-testecsekben sarjadzási folyamat megy végbe, minthogy néha oly elemekben, melyek nyulványaik által az agy közti állományának általános hálózatával összefüggésben állottak s így tehát határozottan valószínűs neuroglia-sejteknek voltak tekinthetők — Popoff tr. olykor osztódási folyamatot látott végbemeni. Az edényekben ő is és tanárja azon közönségesen előforduló elváltozásokat találták, miket már sok szerző typhusnál (Buhl, Hoffmann stb.) és az agynak sok más (kóros) állapotainál leirt, t. i. zsirnak és füstényszemcséknek lerakódását az edényfalazatokba. E kívül még — különösen a legapróbb agyedényekben — nem ritkán sarjadzási termények (Proliferationsproducte) jelenléte volt constatálható. Az agy hajszáledényeinek falában levő magvak osztódási folyamatot mutattak s számban is meg

voltak növekedve. E mellett megjegyzendő, hogy nem ritkán a vér-
edények szájadzasi helyén a színtelen vértestecsek tetemes mennyi-
ségben voltak jelen; nem ritkán számban tulnyomóan felülmúlták a
vörös vértestecseket; sőt nem ritkán oly leletekre is akadhatni, mi-
dőn a fehér vértestecsek majdnem kizárólag betölték az edények ürterét.

Hogyha mármost az agy szöveti alkatrészeiben talált elváltozá-
sokat egybefoglaljuk, világos, miképp azon következtetésre kell jut-
nunk, hogy mindannyian a heveny tevőleges tápláltatási zavar jelle-
gét mutatják, miket rendszerint a lobos folyamatokhoz szoktunk so-
rozni. Önként értetődik, hogy a leirt elváltozásoknak nem mindenike
volt minden egyes esetben egyenlő határozottsággal körvonalozva. Egyik
esetben az egyik tünet volt feltünőbbben kifejezve, a másikban a má-
sik; mindazáltal a jellegző sajátság: a vándorsejteknek a dűc-
sejtekbe való bevándorlása s az ez utóbbiakban mutatkozó
magosztódási folyamat mindig észlelhető volt.

(Folytatása követc.)

Az erdélyi muzeum gyűjteményei számára mult év No- vember havában beérkezett adományok:

I. Könyvek és kéziratok: A bajor kir. tud. Akadémiá-
tól, Sitzungsberichte 1875, II Bd. 1. Heft. — A washingtoni Smith-
sonian Institutiontól, Annual Report. 1873. Washington 1874. —
A tiszáninneni ref. egyházkerülettől, Névkönyv 1876-ra, Sáros-Pa-
tak 1875. — Dr. Székely Józseftől, Milyen legyen az új bűnvádi
eljárás? M.-Vásárhely 1875. — Szász Domokostól, a kolozsvári ev.
ref. theol. Facultás tervezete, Kolozsvár, 1875 — Szathmáry György-
től egy 1562-iki Oklevél (egykoru másolat).

II. Régiségek és érmek: Vásárlás utján 9 drb. ve-
gyes régiség és 13 drb. vegyes érem.

Figyelmeztetés.

A muzeum-egylet folyó 1876-ik évi **rendes közgyűlé-
sét f. évi márczius 6-án fogja megtartani**, A tárgy-
sorozat annak idején fog közzététetni.

Az igazgató választmány meghagyásából. Kolozsvárt, Január
8-dikán 1876.

Fialy Henrik,
titkár.